

SEDA İREM ÇAKIRCA
İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Öğretim Üyesi

**6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU'NA GÖRE
AŞIRI YARARLANMA KAVRAMI**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI

KISALTMALAR

GİRİŞ.....	1
I. Sorunun Ortaya Konulması.....	1
II. İncelemenin Kapsamı ve Planı.....	7
III. Terminoloji	9

Birinci Bölüm

AŞIRI YARARLANMA KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ, HUKUKİ NİTELİĞİ VE KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ DÜZENLENİŞİ

§1. Aşırı Yararlanma Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	11
I. Aşırı Yararlanma Kavramı.....	11
A. Genel Olarak.....	11
B. Yürürlükteki Hukuk Açısından Aşırı Yararlanma Kavramı.....	14
II. Aşırı Yararlanma Kavramının Tarihsel Gelişimi.....	17
A. Roma Hukukunda Aşırı Yararlanma Kavramı.....	17

B. İslam Hukukunda Aşırı Yararlanma Kavramı	22
§2. Aşırı Yararlanma Kavramının Hukuki Niteliği.....	25
I. Sözleşme Özgürlüğüne Getirilen Bir Sınırlama	26
A. Sözleşme Özgürlüğü İlkesi.....	29
1. Sözleşme Özgürlüğü İlkesinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	32
2. Sözleşme Özgürlüğü İlkesinin Değişimi ve Dönüşümü.....	38
B. Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması.....	41
1. Sözleşme Adaleti.....	43
2. Sosyal Adalet	48
II. İrade Bozukluğu Hallerinden Biri.....	52
III. Ahlaka Aykırılık	59
IV. Değerlendirme	62
§3. Karşılaştırmalı Hukukta Aşırı Yararlanma Kavramı.....	65
I. Alman Hukuku	66
II. Avusturya Hukuku.....	73
III. Fransız Hukuku	77
IV. İngiliz Hukuku.....	80
V. İsviçre Hukuku	86
§4. Ulus-üstü Kurallarda Aşırı Yararlanma Kavramı.....	93
I. Avrupa Sözleşme Hukuku Kurallarında Aşırı Yararlanma Kavramı.....	93
A. Avrupa Sözleşme Hukuku Kurallarının Oluşturulması Süreci....	93
B. Avrupa Sözleşme Hukuku Kurallarının Temelleri ve Amacı	96
C. Avrupa Sözleşme Hukuku Kurallarında Aşırı Yararlanma Kavramı	99
II. Avrupa Hukukunun İlkeleri, Tanımları ve Model Kuralları-Ortak Çerçeve Referans Taslağı'nda (DCFR) Aşırı Yararlanma Kavramı	103
A. Avrupa Hukukunun İlkeleri, Tanımları ve Model Kuralları-Ortak Çerçeve Referans Taslağı'nın (DCFR) Oluşum Süreci ve Amacı	103

B. Avrupa Hukukunun İlkeleri, Tanımları ve Model Kuralları- Ortak Çerçeve Referans Taslağı'nda (DCFR) Aşırı Yararlanma Kavramı.....	108
III. UNIDROIT Uluslararası Ticari Sözleşmelerin Genel İlkelerinde Aşırı Yararlanma Kavramı	110
A. UNIDROIT Uluslararası Ticari Sözleşmelerin Genel İlkeleri'nin Amacı, Uygulanması ve Önemi.....	110
B. UNIROIT Milletlerarası Ticari Sözleşmelerin Temel Kurallarında Aşırı Yararlanma Kavramı (2010-2004-1994)	114
§5. Türk Hukukunda Aşırı Yararlanma Kavramı.....	117
I. 818 Borçlar Kanunundaki Düzenleme	117
II. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunundaki Düzenleme	124

İkinci Bölüm

AŞIRI YARARLANMA KAVRAMININ UNSURLARI

§6. Objektif Unsur	130
I. Edimler Arasında Açık Bir Oransızlığın Varlığı	130
II. Aşırı Yararlanmanın Gerçekleşebileceği Sözleşmelerin Kapsamı... ..	131
III. Edimler Arasındaki Açık Oransızlığın Gerçekleşme Anı	135
IV. Edimler Arasındaki Açık Oransızlığın Tespiti.....	138
A. Açık Oransızlık Kavramı ve Tespiti	138
B. Edimlerin Değerlerinin Belirlenmesi.....	144
1. Edimin Cari Fiyatının Bulunması Halinde Değer Tespiti ..	146
2. Edimin Cari Fiyatının Bulunmaması Halinde Değer Tespiti.....	146
§7. Sübjektif Unsurlar	149
I. Genel Olarak.....	149
II. Sömürülende Bulunması Gereken Özellikler: Zor Durumda, Düşüncesiz veya Deneyimsiz Olmak	151
A. Zor Durumda Olmak	151

B. Düşüncesizlik.....	158
C. Deneyimsizlik	162
D. Sömürülen İçin Aranılan Sübjektif Şartların Sınırlı Sayıda Olup Olmadığı Meselesi	165
III. Sömüründe Bulunması Gereken Özellik: Aşırı Yararlanma Kastı ..	168

Üçüncü Bölüm

AŞIRI YARARLANMANIN HUKUKİ SONUÇLARI

§8. Sözleşmeyi İptal Hakkı.....	177
I. Genel Olarak.....	177
II. Sözleşmeyi İptal Hakkının Hukuki Niteliği.....	181
III. Sözleşmeyi İptal Hakkının Kullanılması	187
A. Şekli	187
B. Süresi	190
C. Sözleşmeyi İptal Hakkını Kullanabilecek Taraf	196
IV. Sözleşmeyi İptal Hakkının Kullanılmasının Hukuki Sonuçları.....	198
A. Edimlerin İadesi	198
B. Kullanma Menfaatinin İadesi.....	201
C. Tazminat.....	204
§9. Edimler Arasındaki Oransızlığın Giderilmesini Talep Hakkı	208
I. Edimler Arasındaki Oransızlığın Giderilmesi Kavramı.....	208
A. 818 sayılı Borçlar Kanunu Döneminde Edimler Arasındaki Oransızlığın Giderilmesi Kavramının Hukuki Temellerine İlişkin Görüşler.....	208
B. Uygulamanın Edimler Arasındaki Oransızlığın Giderilmesine İlişkin Tutumu.....	212
1. İsviçre Federal Mahkemesi'nin Edimler Arasındaki Oransızlığın Giderilmesine İlişkin Tutumu	212

---

2. Yargıtay'ın Edimler Arasındaki Oransızlığın Giderilmesini İlişkin Tutum.....	217
3. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Meseleyi Ele Alış Biçimi	222
II. Edimler Arasındaki Oransızlığın Giderilmesi Talebinin Hukuki Niteliği.....	223
III. Edimler Arasındaki Oransızlığın Giderilmesini Sadece Sömürülen mi Talep Edebilecektir?.....	226
IV. Edimler Arasındaki Oransızlığın Giderilmesi Talebinin Kullanılacağı Süre	228
V. Edimler Arasındaki Oransızlığın Giderilmesini Talep Etme Hakkının Kullanılmasının Sonuçları.....	229
SONUÇ	233
KAYNAKÇA	239